

מקומות במקדש, על ידי כהנים. משיבה הגמרא: **אמר אביי, אמר קרא** - נאמר בפסוק (במדבר ג' לח) לאחר מנין הלויים וסדר חנייתם ומשאם, **וההנים לפני המשכן קרמה לפני אהל מועד מורה משה ואהרן וקניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל**, הרי מבואר שאהרן ובניו היו שומרים במשכן, ומכאן יש ללמוד שגם במקדש השמירה נעשית על ידי שלשה כהנים.

מקשה הגמרא על תירוצו של אביי: **אמרי** - אמרו בני הישיבה, אין - אכן כן, **שימור בעלמא** - את עיקר הענין של שמירת המקדש, **אשכחן דבני (כהנים ולויים שימור)** - מצאנו בפסוק, שצריכים לשמור. מיהו - אבל עיקר השאלה היתה, שבמתינתין קתני - שבמשנתנו כתוב שבשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש (והלויים בעשרים ואחד מקום), ועל זה שאלו מנין שצריכים שכהנים לבדם ישמרו בשלשה מקומות, **ואילו בקרא** - בפסוק, **כהנים ולויים ביהרד הירדית** - כתובים הם ביחד, שהרי משה לוי הוא ואהרן ובניו כהנים, ומשמע שהיו כולם שומרים יחד.

מתרצת הגמרא: **אמרי** - אמרו בני הישיבה, **הכי קאמר** - כך היא כוונת הפסוק לומר, **וההנים לפני המשכן קרמה לפני אהל מועד מורה משה**, וכלומר, שמשה היה שומר לפני המשכן בצד מזרח וזהו חלקו הראשון של הפסוק, **והרד** - ולאחר מכן המשך הפסוק הוא, **אהרן וקניו שמרי משמרת המקדש**, ונמצא שעל הכהנים נאמר בנפרד שומרים, ויש ללמוד מזה שהכהנים שומרים בשלשה מקומות, לפי שאהרן בחד מקום - שמר במקום אחד, ושני קניו בשני מקומות נוספים.

מבאר הגמרא שבהכרח יש לדרוש את הפסוק באופן זה. מבררת הגמרא: **ממא** - מנין למדים אנו לפרש את הפסוק באופן זה. משיבה הגמרא: **מכך שבפסוק נאמרו שני דברים, דכתיב** - בתחילת הפסוק נאמר **וההנים**, **וכתיב** - ובסופו של הפסוק נאמר **שמרים**, מזה יש ללמוד שחנים לחוד - שהנאמר 'חונים', נאמר כן על משה שהיה שומר בלחוד. **ושמרים לחוד** - והנאמר 'שומרים', נאמר כן רק על אהרן ובניו וכהנים שהיו שומרים בנפרד. ונמצא מקור לכך שבשלשה מקומות שומרים הכהנים לבדם.

מקשה הגמרא: **ואימא** - ועדיין נאמר, שאמנם יש ללמוד מאהרן ובניו שצריכים שלשה כהנים לשמור, אבל שמא **בולחו** - כל שלשת הכהנים שומרים בחד מקום לחודיה - במקום אחד בלבד. ומנין שצריכים הם לשמור בשלשה מקומות. מתרצת הגמרא: **לא סלקא דעתך** - לא יעלה על דעתך לומר כן, לפי שיש ללמוד את שמירת אהרן ובניו ממשה, ומה משה - כשם שמשה, אדם אחד הוא, והוא שומר בחד מקום לחודיה - במקום אחד לבדו, **אף אהרן וקניו**, כל אחד מהם בחד מקום לחודיה - שומר במקום אחד בפני עצמו.

מביאה הגמרא תירוץ נוסף על השאלה מנין למדים מהפסוק שהכהנים שומרים בשלשה מקומות. מתרצת הגמרא: **רב אשי אמר**, יש ללמוד דכתיב **דקרא** - מסוף הפסוק, שנאמר **שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל**, הרי הזכירו כאן שלש פעמים שמירה, ומזה יש ללמוד שצריכים לשמור בשלשה מקומות.

במסיבה - במחילה החפורה בתוך הקרקע, **החולבת (לו) תחת הבירה** - תחת בית המקדש. **ונרות קבועים דולקין בתוך מחילה מכאן ומכאן** - בכמה מקומות, כדי להאיר לו את הדרך. והיה ממשיך ללכת במחילה עד שהוא מגיע לבית הטבילה שהיה חוץ לעזרה.

מפרשת המשנה אלו דברים היו שם עוד סמוך לבית הטבילה. מוסיפה המשנה: **ומורה היתה שם** בתוך המחילה, סמוך לבית הטבילה, כדי שיוכל להתחמם תיכף לאחר טבילה. ועוד היה שם סמוך לבית הטבילה, **בית הכסא של כבוד** כדי לעשות שם צרכיו. מבאר המשנה שהטעם שנקרא בית הכסא של כבוד הוא, **שזה היה כבודו** - מנהג הכבוד שנהגו בבית הכסא, כדי שלא יכנס אדם בשעה שאחר נמצא שם, שהיה לו דלת, והבא להכנס, אם מצאו את בית הכסא נעול, **יודע הוא שיש שם אדם ואינו נכנס**, עד שיצא. ואם מצאו פתוח, **בדוע הוא שאין שם אדם**, ונכנס הוא ללא חשש.

חזרת המשנה לפרש את סדר הנהגתו של מי שראה קרי, לאחר שהגיע לבית הטבילה: **ירד אל תוך מקוה המים הנמצא שם, ומבל, ולאחר מכן עלה, ונתפגג** - והתעטף בבגד לספוג את המים שעליו ולנגב את בשרו, **ונתחמם בגג המורה המזכרת לעיל**.

לאחר מכן חזר דרך אותה המחילה **וכא** לבית המוקד **וישב לו אצל** - על ידי אהיו הכהנים, עד שהיו השערים של העזרה נפתחים לכשיתארו היום, ואז היה יוצא והולך לו לביתו.

עתה מבאר המשנה את סדר השכמת הכהנים במקדש, לצורך הפייס לתרומת הדשן, שהרמת הדשן מהמזבח היא העבודה הראשונה שהיתה נעשית בכל יום: **מי** - כל אחד מהכהנים מאותו בית אב שעובד בשבוע זה **שהוא רוצה לתרום את המזבח**, הוא **משכים** לקום מוקדם, **ומובל במקוה**, עד **שלא** - קודם שבא הממנה על הפייסות.

מבאר המשנה מתי הוא הזמן שהממונה מגיע. מבררת המשנה: **וכי באוה שעה בא הממונה**. משיבה המשנה: **לא כל העתים** (-הזמנים) **שוות**, אלא **פעמים שהוא** - הממונה בא מקרות הנבחר - מקריאת התרנגול, והוא בשליש האחרון של הלילה. **או קמוה לו** - בזמן הקריאה **מלפניו** - קודם הקריאה, **או מאחוריו** - לאחר הקריאה.

והממונה היה בא מביתו **ודפק עליהן** - מקיש בנחת על שערי בית המוקד, כדי שישמעו הכהנים הנמצאים שם, **והן פתחו לו את השערים. ואמר להן, מי שפבל והכין עצמו לתרומת המזבח, יבא** לחצי בית המוקד הבני בקודש, **ויפיים** - וישותף בגורל הנעשה כדי לידע מי מהכהנים יזכה בתרומת המזבח. ולאחר מכן, **הפיסו** - עשו את הגורל בבית המוקד, **ומי שזכה, זכה בו**.

גמרא

הגמרא מבררת את מקור דין שמירת המקדש המבואר במשנתנו שהוא נעשה על ידי הכהנים בשלשה מקומות. שואלת הגמרא: **מנא הני מילי** - מהיכן למדו דברים אלו, שצריכים לשמור בשלשה

המשך ביאור למ' תמיד ליום שבת קודש עמ' ב

מסיימת הברייתא: **באותה שעה אמרו חכמים, לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו, אלא אם בן שפך מהן תחילה**.

מוסיפה הגמרא: הוסיף רב אשי ואמר, **הילכך** - מכיון שלמדנו שיש לרב לשפוך קודם שיתן לתלמיד לשתות, **לכן, האי תלמידא דשפיד קמי רביה** - התלמיד השופך מכוס שהביא לו רבו בפני הרב, **לית ביה משום אפקידותא** - אין בוזה חשש משום בויון וחוצפה לרב.

הנהגה נוספת הורו לבניהם לנהוג בה: **כל מילי** - כל דבר מאכל שאכלת, **ובא לך רוק ממנו, לא תפלוט אותו באפי** (-בפניו) **רבה, לפי שהרק בפני רבו חייב מיתה, אלא תבלענו. בר** - חוץ מקרא (-מאכל דלועים) **ודייקא** (-חיטים כתושות מבושלות), שאם אכלת אחד מהם **ובא לך רוק, יכול אתה לפלוט אפילו בפני רבך, משום**

דכפתילה של אבר דמו - שדומים הם לעופרת רוחחת, שהם מזיקים ושורפים את גופך, אם לא תשליכנו לחוץ.

מאחר והתבאר במשנתנו סדר שמירת הכהנים בבית המקדש בכל לילה, מביאה הגמרא משנה המפרשת כיצד היו בודקים לראות אם אחד השומרים נרדם בעת השמירה, ומה היה עונשו: **הנן התיב** - שנינו במשנה במסכת מדות (פ"א מ"ב), **איש הר הפית** - השר שהיה ממונה על צרכי הר הבית, **היה פתור** - בודק ומחפש, בכל לילה ולילה, **על כל משמר ומשמר של השומרים הלויים, ואבוקות של** אש דולקות **לפניו, וכל משמר שאינו עומד מלפניו ואומר לו** לאיש הר הבית **איש הר הפית**

54 לְחֵיל, הוא מקום פנוי עשר אמות שהיה בהר הבית בין העזרה לסורג.
 55 וְשַׁעַר אֶחָד הָיָה פְּתוּחַ לְעֹזְרָה. מוסיפה המשנה, אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה,
 56 פֶּשַׁע זֶה שֶׁנִּכְנָסִין בּוֹ לְעֹזְרָה, פֶּשַׁשׁ - פתח קָמַן הָיָה לוֹ, שָׁבוּ הָיוּ
 57 נִכְנָסִין בְּכָל בּוֹקֵר לְבָלוֹשׁ - לחפש ולברוק את הָעֹזְרָה אם כל הכלים
 58 לעבודה מונחים במקומם וראה אירור.
 59 ומכך שהיה לו גם פתח קטן בצידו, משמע שהשער עצמו היה גדול,
 60 וראוי להעמיד בו שמירה, ואם כן יש להקשות, מדוע לא היו
 61 מעמידים שומר בשני השערים.
 62 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, כִּיּוֹן דְּנָבִי דְרַדְי הָיוּ קְיָיְמִי - כיון ששני
 63 השערים הללו היו עומדים זה כנגד זה, שהשער שלצד העזרה היה
 64 בצד דרום של בית המוקד, והשער שלצד החיל היה בצפון בית
 65 המוקד, סָנִי לְהוֹן בְּחַד שׁוֹמֵר - די להם בשומר שיעמוד במקום אחד,
 66 ובכל מקום שיעמוד, דְּוִי לְהֵבָא וְדְוִי לְהֵבָא - יכול הוא לראות
 67 ולהסתכל לצד זה, ולראות לצד השני.
 68 הגמרא מבארת את מקום השינה של זקני בית אב שהיה בנוי בתוך
 69 כתלי בית המוקד: שנינו במשנתנו שבית המוקד היה בית גדול ומוקף
 70 רוֹבְדִין - ושורות] שָׁל אֲבָן, שואלת הגמרא: רוֹבְדִין אלו, מֵאֵי נִיהוּ
 71 - מזה הם. משיבה הגמרא: גְּזֵרְתָא דְאֶצְטְבְּתָא - שורות של אבנים
 72 רחבות גזרות ומרובעות, שהיו יוצאים מן הכותל לתוך בית המוקד,
 73 דְסַלְקִי פְּהוּ לְאֶצְטְבְּתָא - ועולים בהם לשורות העליונות. כלומר,
 74 השורות היו בניויות לכל גובה הכותל כעין מדרגות רחבות,
 75 שהתחתונות רחבות מאד, ומעליהם שורות אבנים צרות יותר, וכן
 76 שורה על גבי שורה עד למעלה, והיו עולים על התחתונות לעליונות
 77 יותר. והכהנים היו ישנים על גבי האבנים הללו.
 78 הגמרא סברה שתחילה בנו את כותלי בית המוקד, ואחר כך חתכו
 79 את הרובדין בצורת איטצבאות. ולכך מבררת הגמרא את ההיתר
 80 לחתוך את האבנים. מקשה הגמרא: וּמִי הָיוּ מִיִּפְלְגֵי אֲבָנִים - האם
 81 היו יכולים לחתוך את האבנים ולסתתם כרצונם. וְהִתְיַבֵּב - והרי
 82 נאמר בפסוק לענין בנין המקדש על ידי שלמה (מלכים א' יז) וְהִבְיִיתָ
 83 בְּהַבְנִיתוֹ אֲבָן שְׁלֵמָה וְגו' מִסַּע נִבְנָה, ומקובל וְהַגְזִין כָּל כְּלֵי בְרָזֶל
 84 לֹא שִׁמְעוּ בְּבִית בְּהַבְנִיתוֹ, ומבואר שלבנין הבית היו מביאים אבנים
 85 שלמות, ולא היו חותכים אותם בבית המקדש.
 86 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, לא היו מסתתים את האבנים במקדש,
 87 אלא דְמִתְקַנְי וּמִיִּיתִי מַעֲיָקְרָא אֲבָנֵי זֹמְרְתָא וְאֲבָנֵי רִבְרִבְתָא -
 88 מתחילה קודם שהביאו את האבנים למקדש, היו מתקנים ומביאים
 89 אבנים קטנות ואבנים רחבות יותר לצורך הרובדין, וכך היו קובעים
 90 אותם בכותל, שהרחבות למטה ומעליהם הקטנות יותר. בְּרִבְרִבְתֵּיב -
 91 כמו שנאמר לגבי בנין הבית שבנה שלמה (שם טז), וּמִיִּסְדֵּי אֲבָנִים וְקָרוֹת
 92 אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֲבָנֵי עֶשֶׂר אַמּוֹת וְאֲבָנֵי שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת, הרי שהיו
 93 מביאים אבנים גדולות ואבנים קטנות יותר.
 94 הגמרא מבארת מדוע לא היו ישנים על גבי מיטות. שנינו במשנתנו:
 95 זְקֵנֵי בֵּית אֲבִי יִשְׁנִים שָׁם עַל גְּבֵי הַרְבּוּדִים. מקשה הגמרא: וְאֵמַאי -
 96 מדוע זקני הכהנים ישנו על הרובדים, לְעֵינֵי לִי - שיכניסו] מִטּוֹת
 97 ללשכת בית המוקד, וישנו הכהנים על גביהם. מתרצת הגמרא, אָמַר
 98 אֲבִי, לֹא אֹזְרָה אֲרַעָא - אין זה דרך ארץ לְעֵינֵי לִי - להכניסו] מִטּוֹת
 99 לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

100 הגמרא מבארת את הטעם שיש שנקראו פרחי הכהונה ויש שנקראו
 101 רובים. שנינו במשנתנו: פְּרָחֵי כְהוֹנָה אִישׁ כְּסוּתוֹ בְּאַרְצֵי. כלומר,
 102 הכהנים הצעירים לא ישנו על הרובדים, אלא הניחו את כסותם על
 103 הארץ וישנו עליה. מקשה הגמרא: אֵמַאי הָתָם - מדוע שם, בתחילת
 104 המשנה, קָרְיָי לְהוֹ - קורא להם] התנא לכהנים 'רובים' שנאמר לעיל
 105 'הרובים שומרים שם', ואילו הֵבָא, התנא קָרְיָי לְהוֹ לכהנים

1 שנינו במשנתנו: ששני המקומות הראשונים שהיו הכהנים שומרים
 2 בהם, שהם בֵּית אֲבָטְיָנִים וּבֵית הַנִּיצוּץ, היו עליות. הגמרא מבררת
 3 אם הם היו עליות ממש. מסתפקת הגמרא: אִיִּפְעֵיאָ לְהוֹ, האם בית
 4 אבטינס ובית הניצוץ עליות ממש הוּן, שהיו תחתיהם בתי דירה,
 5 ששימשו לצורך אחר. או דְלָמָא לא היו עליות ממש, אלא דְהוּוּ
 6 גְבִיְהֵי מַנְבַּח פְּעֻלָּתוֹ - שהיו בניויות בגובה כמו עליות, אבל לא היו
 7 תחתיהם בתים לצורך שימוש אחר, אלא היו בניויות על גבי קרקע
 8 גבוהה.

9 משיבה הגמרא: תָּא שִׁמְעוּ - בא ושמע ראייה לפשוט את הספק. דְתַנְן
 10 במסכת מדות (פ"א מ"ה) לענין שבעה שערים שהיו בעזרה, ששלושה
 11 מהם היו בצפון, ואחד מהם בבית הניצוץ, ופירשה המשנה את צורת
 12 מקומו וענינו. וכך שנינו שם, השער הראשון מאלו השלושה
 13 שְׁבַעֲפִזוֹן הוא שַׁעַר הַנִּיצוּץ, ושער זה כְּמִין אֲבָטְיָנִים הָיָה, שהיה
 14 יוצא ממנו כמין בית מחוץ לעזרה לצד הר הבית, ורוח רביעית שלו
 15 היתה פרוצה כאבסדרה וראה אירור, וְעֻלְיָה בְּנוּיָה עַל גִּבְהַת שֶׁל
 16 האבסדרה, שְׁהַכְהֵנִים הָיוּ שׁוֹמְרִים מִלְּמַעְלָה - בעלייה, וְהַלּוּיִם הָיוּ
 17 שׁוֹמְרִים מִלְּמַטָּה. וּפְתוּחָהּ הָיָה לוֹ לְבֵית שְׁלֵמָה, שהיה פתוח לְחֹל -
 18 לחוץ לעזרה. וממשנה זו שאמרו שלמטה היה בית כעין אבסדרה,
 19 ועל גביו היתה עליה, יש לפשוט שהיו עליות ממש.

20 הגמרא מבררת את מקור הדין שהכהנים והלוויים שומרים באותם
 21 המקומות, ושהכהנים למעלה והלוויים למטה. שואלת הגמרא: מִנָּה
 22 הָנִי מִיָּלֵי - מהיכן למדנו דברים אלו שהכהנים והלוויים שומרים
 23 באותם המקומות, ושהכהנים למעלה והלוויים למטה. משיבה
 24 הגמרא: דְתַנְנוּ רַבְּנָן בְּבֵרֵיתָא, נאמר בתורה בפרשת קרח (במדבר יח ב-ג)
 25 שציווה הקדוש ברוך הוא אל אהרן הכהן, וְגַם אֶת אֲחִיךָ מִטָּה לְוִי
 26 שֶׁבֶט אֲבִיךָ הִקְרַב אִתְּךָ וְיָלְווּ עִלְיָךָ וְיִשְׁרְתְּוּךָ וְאִתָּהּ וּבְנִיךָ אִתְּךָ לְפָנֶי
 27 אֶהְלֵךְ הַעֲדָת, וְשִׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאָהֳלָה וְגו'. כלומר,
 28 הלוויים ילכו וישרתו את אהרן ובניו הכהנים, וישמרו את המקדש.
 29 ומוזה יש ללמוד שפְּעֻבְדוֹתָהּ הִתְיַבֵּב מְדַבֵּר - שהשירות של הלוויים
 30 בשמירת המקדש, שהיה באותו המקום שאהרן הכהן מקיים את
 31 עבודת השמירה, ידעו נאמר בפסוק 'לעול עולך'.

32 שואלת הברייתא: אִתָּהּ מִפְּרֵשׁ וְאֵמַר שְׁבַעֲבֹדְתָךָ - עבודת הכהנים]
 33 הִתְיַבֵּב מְדַבֵּר, ומוזה אתה לומד שהכהנים והלוויים שומרים במקום
 34 אחד, או אֵינֵנו - ואולי אין זו כוונת הפסוק, אֲלֵא הכוונה שישמרו
 35 פְּעֻבְדוֹתָם של הלוויים, כלומר שהלוויים ישמרו במקום בפני עצמו ולא
 36 במקומם של הכהנים. משיבה הברייתא: אין לומר זאת, לפי ששְׁבַעֲהוּ
 37 - הפסוק] אוֹמַר לאחר מכן (שם ד) וְנָלוּ עִלְיָךָ וְשִׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת
 38 אֶהְלֵ מוֹעֵד' (לְכָל בְּלִיּוֹ וְלְכָל עֲבֹדוֹתָ), הִרִי פְּעֻבְדוֹתָם של הלוויים
 39 כבר אָמַר בפסוק זה, שישמרו במקום בפני עצמו, שהרי לא נאמר
 40 בו 'ישמרו משמרתך'. ואם כן, הֵא מַה אֵנִי מְקַיֵּים - במה אעמיד את
 41 הפסוק הראשון שנאמר 'וְיָלְווּ עִלְיָךָ וְיִשְׁרְתְּוּךָ', ודאי, שפְּעֻבְדוֹתָךָ
 42 - של הכהנים] הִתְיַבֵּב מְדַבֵּר, שעל הלוויים לשמור במקום שהכהנים
 43 שומרים. אך מלשון הפסוק משמע, שאף באותם המקומות, שמירת
 44 הכהנים עיקר והלוויים טפלים להם. ולכך שואלת הברייתא, הֵא
 45 בְּיָצַד - כיצד יתקיים דבר זה. משיבה הברייתא: הַפְּתָנִים יִהְיוּ
 46 שׁוֹמְרִים מִלְּמַעְלָה, וְלוּיִם יִשְׁמְרוּ מִלְּמַטָּה.

47 הגמרא מבררת מדוע לא העמידו שומר בכל שער שבבית המוקד.
 48 שנינו במשנתנו: שהמקום השלישי שהיו הכהנים שומרים הוא בְּבֵית
 49 הַמוֹקֵד, שהיה בנוי בכיפה ובית גדול הָיָה.
 50 מקשה הגמרא: וְחַד שׁוֹמֵר הוּא דְהָוָה - וכי רק שומר אחד היה בְּבֵית
 51 הַמוֹקֵד, שכן משמע מלשון המשנה, ששומר אחד הוא שהיה בבית
 52 המוקד. וְרַמְיָנְהִי - ויש להקשות על כך, ממה ששנינו במסכת מדות
 53 (פ"א מ"ה) שְׁנֵי שְׁעָרִים גְּדוֹלִים הָיוּ בְּבֵית הַמוֹקֵד, שַׁעַר אֶחָד הָיָה פְּתוּחַ